

АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМДАҒЫ ЕРІКТІЛЕР ҚОЗҒАЛЫСЫНЫҢ ДАМУЫ

Саттар Б.Е., академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды, Қазақстан
Ахметова И.А., академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды, Қазақстан

Кіріспе. Қазіргі заманда азаматтық қоғамның дамуын сипаттайтын негізгі көрсеткіштердің бірі – бұл халықтың әлеуметтік белсенділігі. Әлеуметтік белсенділіктің айқын көрінісі болып саналатын еріктілер қозғалысы бүгінгі таңда қоғам өмірінде ерекше орын алып отыр. Еріктілік – бұл адамдардың өз еркімен, ешқандай материалдық пайда көздемей, қоғамға пайдалы істерге қатысуы. Мұндай әрекеттер тек көмекке мұқтаж жандарға ғана емес, сонымен қатар жалпы қоғамның дамуына да зор ықпал етеді.

Қазақстанда еріктілер қозғалысы тәуелсіздіктің алғашқы жылдарынан бастап біртіндеп қалыптаса бастады. Алғашқы кезеңде ол халықаралық ұйымдардың қолдауымен жүзеге асырылған қайырымдылық жобалары түрінде көрініс тапты. Кейінірек еріктілер қызметі жастар ұйымдары мен білім беру мекемелерінде белсенді түрде дами бастады.

Бұл үрдіс 2016 жылы қабылданған «Волонтерлік қызмет туралы» заңнан кейін жүйелі сипатқа ие болды [1]. Ал 2020 жылдың «Волонтер жылы» деп жариялануы елімізде еріктілер қозғалысына жаңа серпін беріп, көптеген жастарды осы салаға тартты.

Еріктілер қозғалысының маңыздылығы тек әлеуметтік қолдау көрсетумен шектелмейді. Ол жастардың бос уақытын тиімді өткізуіне, кәсіби дағдылар қалыптастыруына және қоғамдық сана-сезімін арттыруына ықпал етеді. Сонымен қатар, еріктілік қызметі адамдарда жауапкершілік сезімін, жанашырлық пен өзгелердің мұқтажына қол ұшын беруге дайындықты тәрбиелейді.

Менің ойымша, еріктілік – қоғамдағы ең құнды құбылыстардың бірі болып табылады. Әрбір жас өмірінің белгілі бір кезеңінде ерікті болуы өте пайдалы, өйткені бұл тәжірибе адамның өмірге деген көзқарасын кеңейтіп, жаңа достар тануға мүмкіндік береді. Ең бастысы, ол азаматтық жауапкершілік сезімін қалыптастырады. Сондықтан да еріктілер қозғалысын азаматтық қоғамның негізі деп санауға болады.

1-тарау. Азаматтық қоғамдағы еріктілер қозғалысының рөлі

Азаматтық қоғам – бұл мемлекеттік басқарудан тыс дамитын қоғамдық институттар, бейресми ұйымдар мен әлеуметтік қозғалыстардың жиынтығы.

Оның басты ерекшелігі – азаматтардың өз еркімен бірігіп, қоғам өміріне белсенді араласу мүмкіндігі. Осындай қоғамдық белсенділіктің маңызды көріністерінің бірі – еріктілер қозғалысы. Еріктілер қызметі халықтың әлеуметтік мәселелерін шешуге, қоғамдық қатынастарды нығайтуға және қоғамда өзара сенім қалыптастыруға зор үлес қосады [2].

Еріктілер қозғалысы азаматтық қоғам үшін екі негізгі тұрғыдан маңызды. Біріншіден, ол әлеуметтік қолдау жүйесін толықтырады. Мысалы, мемлекет белгілі бір топтарға көмектескенімен, барлық жағдайды қамти алмайды. Ал еріктілер қарт адамдарға, көпбалалы отбасыларға немесе мүмкіндігі шектеулі жандарға көмек көрсетіп, қоғамдағы әлсіз топтарға қолдау көрсетеді. Бұл мемлекет пен халық арасындағы байланыс көпірін нығайтады. Екіншіден, еріктілер қызметі азаматтардың мәдени және адамгершілік құндылықтарын қалыптастырады. Өз еркімен көмек көрсеткен адамда жанашырлық, мейірімділік, ортақ іске жауапкершілік сезімі артады [3].

Еріктілік қозғалысының тағы бір маңызды рөлі – жастардың тәрбиесінде көрінеді. Еріктілік арқылы жастар ұжымдық жұмыс істеу, уақытты тиімді басқару, сондай-ақ көшбасшылық қабілеттерін дамыту сияқты құнды дағдыларды игереді. Бұл тәжірибе олардың болашақ кәсіби жолына айтарлықтай үлес қосады деп ойлаймыз.

Жеке тәжірибемізге сүйене отырып, еріктілікке белсене араласқан жастардың өздеріне деген сенімі артып, қарым-қатынас құру дағдылары айтарлықтай жақсаратынын байқадық. Сондай-ақ, еріктілер қозғалысы азаматтық қоғамдағы әлеуметтік серіктестік пен ынтымақтастықты нығайтуда шешуші рөл атқарады. Қоғамдық ұйымдар, жергілікті қауымдастықтар мен мемлекет арасындағы әріптестік қарым-қатынастар дәл осы еріктілер қызметі арқылы жүзеге асады. Мәселен, экологиялық акцияларға қатысқан жастардың бастамалары кейін мемлекеттік деңгейде қолдау тауып жатады. Бұл азаматтық қоғамдағы өзара әрекеттестіктің нақты мысалы болып табылады [4].

Жалпы алғанда, еріктілер қозғалысын азаматтық қоғамның негізгі тірегі деп атауға болады. Ол қоғамдағы әлеуметтік әділдік принциптерін нығайтумен қатар, адамдарды ортақ және игі мақсаттар айналасында біріктіреді. Біздің пікірімізше, бүгінгі Қазақстан контекстінде еріктілердің ең маңызды рөлі – азаматтар арасындағы өзара сенім мен ынтымақтастық сезімін арттыру болып табылады. Себебі, кез келген қоғамның тұрақтылығы мен гүлденуі оның азаматтарының бір-біріне деген жанашырлығы мен өзара көмекке дайындығына негізделеді.

2-тарау. Қазақстандағы еріктілер қозғалысының қалыптасу тарихы мен даму эволюциясы

Қазақстандағы еріктілік іс-әрекеттердің тарихи түбірлері кеңестік дәуірге апарып тірейді. Сол кезеңде қоғамдық пайдалы іс-шаралар негізінен комсомол ұйымдары, жастар құрылымдары мен жұмыс бригадалары, сондай-ақ жалпықазақтық сенбіліктер түрінде ұйымдастырылды. Аталған бастамалар сыртқы түрде еріктілік белгілеріне ие болғанымен, іс жүзінде олар міндетті сипаттағы қоғамдық жұмыс ретінде жүргізілді. Демек, нағыз мағынадағы еріктілер қозғалысы Қазақстанның тәуелсіздік алғаннан кейінгі алғашқы жылдарынан бастап қалыптасып, қарқынды даму үстінде.

1990-жылдардың ортасында Қазақстанда алғашқы үкіметтік емес ұйымдар пайда болып, еріктілердің бастамаларына жол ашылды. Әсіресе әлеуметтік мәселелерді шешуге бағытталған жастар ұйымдары мен қайырымдылық қорлары белсенді жұмыс істей бастады. Сол кезеңде еріктілік негізінен халықаралық ұйымдардың ықпалымен дамыды. Мысалы, БҰҰ Даму бағдарламасы, «Сорос-Қазақстан» қоры сияқты ұйымдар еріктілерді тарту арқылы түрлі әлеуметтік жобаларды жүзеге асырды [5].

2000-жылдары еріктілер қозғалысы жаңа деңгейге көтерілді. Бұл кезде экологиялық, әлеуметтік және мәдени бағыттағы көптеген еріктілер топтары құрылды. Әсіресе студент жастар арасында еріктілік белсенді дамыды. Университеттер жанынан арнайы жастар ұйымдары құрылып, олар қарттар үйлерінде көмек көрсету, жетім балаларға қолдау жасау, табиғатты қорғау шараларына қатысу сияқты жұмыстарды атқарды.

Қазақстанда еріктілер қызметінің дамуына мемлекет те көңіл бөле бастады. 2016 жылы қабылданған «Қазақстан Республикасындағы волонтерлік қызмет туралы» заң – осы саланы жүйелі дамытуға бағытталған алғашқы құқықтық құжат болды. Бұл заң еріктілердің құқықтарын, қызмет ету бағыттарын және мемлекеттік қолдау түрлерін нақтылап берді [1].

Еріктілер қозғалысының дамуына ерекше серпін берген кезең – 2020 жыл болды. Қазақстанда «Волонтер жылы» жарияланып, республикалық ауқымда көптеген жобалар жүзеге асты. «Birgemiz» жалпыұлттық жобасы аясында жастардың мыңдаған бастамаларына қолдау көрсетілді. Пандемия кезінде еріктілер халыққа азық-түлік жеткізу, қарт адамдарға дәрі-дәрмек апару, онлайн білім беруге көмектесу сияқты игі істерді атқарды. Бұл азаматтық қоғамдағы еріктілер рөлінің қаншалықты маңызды екенін нақты көрсетті.

Қазіргі таңда Қазақстанда еріктілер қозғалысы бірнеше бағытта дамып отыр. Олар:

- әлеуметтік көмек көрсету;
- экологиялық бастамалар;
- мәдени іс-шараларды қолдау;
- білім беру және ағартушылық;
- төтенше жағдай кезіндегі көмек.

Жалпы алғанда, еріктілер қозғалысы елімізде азаматтық қоғамның тұрақты институтына айналып келеді. Оның дамуы жастардың белсенділігін арттырып қана қоймайды, сонымен бірге мемлекеттің әлеуметтік саясатына да қолдау көрсетеді.

3-тарау. Еріктілер қызметінің негізгі бағыттары және оның қоғамдық маңызы

Қазақстандағы еріктілер қызметі қоғам өмірінің ең әртүрлі салаларын қамтиды. Оның негізгі мақсаты қоғамға нақты пайда әкелу, әлеуметтік-әлеуметтік мәселелерді шешуге қол ұшын беру және азаматтардың белсенділігін арттыру болып табылады. Еріктілердің іс-әрекетін мазмұнына қарай шартты түрде мынадай негізгі бағыттарға бөлуге болады:

1. Әлеуметтік бағыт

Әлеуметтік сала – еріктілер қызметінің ең кең тараған бағыты. Бұл салада еріктілер қарттар үйлеріне, жетім балаларға, мүмкіндігі шектеулі жандарға көмек көрсетеді. Мысалы, қарт адамдарға азық-түлік жеткізу, тұрмыстық мәселелерін шешуге жәрдем беру, жалғызбасты аналарға қолдау көрсету – еріктілердің тұрақты жұмыстарының бірі. Бұл бағыттағы қызмет әлеуметтік әділеттілікті қамтамасыз етіп, қоғамдағы бірлік пен жанашырлықты нығайтады [6].

2. Экологиялық бағыт

Соңғы жылдары экологиялық волонтерлік ерекше қарқын алды. Қазақстанда жастар «Жасыл ел» бағдарламасы аясында ағаш отырғызу, қалаларды көгалдандыру, өзен-көлдерді тазалау жұмыстарын жүргізіп келеді. Сондай-ақ, экологиялық ұйымдар табиғатты қорғау, пластик қалдықтарды азайту, қалдықтарды сұрыптау мәдениетін қалыптастыруға атсалысады. Мұндай қызмет жастардың экологиялық санасын арттырып, табиғатты аялауға баулиды.

3. Мәдени-ағартушылық бағыт

Бұл салада еріктілер әртүрлі мәдени іс-шараларды ұйымдастыруға, тарихи ескерткіштерді сақтау мен насихаттауға қатысады. Кітапханаларда, музейлерде, театрларда еріктілер келушілерге көмек көрсетіп, мәдени жобаларды жүзеге асыруға қолдау білдіреді. Сонымен қатар, жастар арасында рухани құндылықтарды насихаттауға бағытталған ағартушылық жұмыстар да жүргізіледі.

4. Білім беру бағыты

Білім беру саласындағы еріктілер балаларға қосымша сабақ өткізуге, ауыл мектептеріне кітап жинауға, ҰБТ-ға дайындық бойынша тегін сабақтар ұйымдастыруға көмектеседі. Әсіресе пандемия кезінде еріктілер қашықтықтан оқытуда интернетке қолы жетпеген оқушыларға қолдау көрсетіп, онлайн сабақтар жүргізді. Бұл жастардың білім алуға тең қолжетімділігін қамтамасыз етуде маңызды болды.

5. Төтенше жағдайлардағы еріктілер қызметі

Табиғи апаттар, төтенше жағдайлар кезінде еріктілер алдыңғы қатарда жүреді. Су тасқыны, өрт, пандемия сияқты қиын кезеңдерде еріктілер халыққа көмек көрсетіп, құтқарушыларға қол ұшын береді. Бұл олардың қоғамдағы жауапкершілігін көрсетеді.

Еріктілер қызметінің маңызы. Еріктілер қозғалысының қоғам үшін маңызы зор. Біріншіден, ол азаматтардың әлеуметтік жауапкершілігін арттырады. Еріктілік арқылы жастар қайырымдылық пен жанашырлықты үйренеді, бұл олардың тұлғалық дамуына ықпал етеді. Екіншіден, еріктілер мемлекет пен қоғам арасындағы байланысты нығайтады. Үкімет пен халық арасындағы өзара қолдау азаматтық қоғамды дамытады. Үшіншіден, еріктілер қозғалысы елдің бірлігін күшейтіп, жастарды пайдалы істерге жұмылдырады [7].

Жалпы алғанда, еріктілер қызметінің негізгі бағыттары тек әлеуметтік көмекті ғана емес, сонымен бірге қоғамдағы мәдени, экологиялық және білім беру салаларын дамытуды көздейді. Ол азаматтық белсенділікті арттырып, әрбір адамның қоғамдағы рөлін сезінуге мүмкіндік береді.

4-тарау. Еріктілер қызметінің халықаралық тәжірибесі және Қазақстанға ықпалы

Еріктілік тек Қазақстанда ғана емес, бүкіл әлемде азаматтық қоғамның дамуына ықпал ететін маңызды құбылыс болып саналады. Әлем елдерінің тәжірибесін талдау арқылы Қазақстандағы еріктілер қозғалысын жетілдіруге болатын тиімді жолдарды анықтауға болады.

1. Халықаралық тәжірибе

АҚШ-тағы еріктілік

АҚШ еріктілер қозғалысы ең дамыған мемлекеттердің бірі болып есептеледі. Мұнда еріктілер қызметі мектептен басталады: оқушылар мен студенттер міндетті түрде қоғамдық пайдалы істерге қатысады. Үлкен университеттердің барлығында «волонтерлік орталықтар» бар. Америкалықтар үшін еріктілік – кәсіби тәжірибе жинақтаудың, жаңа таныстар табудың және қоғамға үлес қосудың маңызды жолы болып есептеледі.

Еуропадағы тәжірибе

Германия, Франция, Ұлыбритания секілді елдерде еріктілер ұйымдары мемлекет тарапынан заң жүзінде қолдау табады. Мысалы, Германияда «Фрайвиллигес Йар» (еріктілер жылы) бағдарламасы бар, ол жастарға бір жыл бойы әлеуметтік мекемелерде жұмыс істеп, тәжірибе жинақтауға мүмкіндік береді. Бұл бағдарлама арқылы еріктілер әлеуметтік салада тәжірибе алып қана қоймай, кейін мамандық таңдауда үлкен артықшылыққа ие болады.

Азиядағы тәжірибе

Жапонияда еріктілер қозғалысы ұлттық дәстүрмен тығыз байланысты. Жапон халқы табиғи апаттар кезінде бір-біріне жаппай көмек көрсетіп, бүкіл қоғам болып жұмыла әрекет етуімен ерекшеленеді. Ал Қытайда еріктілер қозғалысы студент жастардың бастамасымен дамып келеді. Университеттерде міндетті еріктілік бағдарламалары енгізілген, жастар білім беру, экология, медицина салаларында белсенді қызмет атқарады.

БҰҰ аясындағы еріктілер қозғалысы

Біріккен Ұлттар Ұйымының (БҰҰ) арнайы «БҰҰ еріктілері» (UN Volunteers) бағдарламасы бар. Бұл бағдарлама әлемнің 150-ден астам елінде жұмыс істейді. Оның мақсаты – халықаралық ынтымақтастықты нығайту, дамушы елдерге әлеуметтік, экономикалық және гуманитарлық көмек көрсету. Қазақстан жастары да осы бағдарламаға қатысып жүр [8].

2. Қазақстанға ықпалы

Халықаралық тәжірибелер Қазақстандағы еріктілер қозғалысының дамуына айтарлықтай әсер етті. Соңғы жылдары елімізде волонтерлік мәдениетті қалыптастыруға бағытталған бағдарламалар іске қосылды:

- **«Жасыл ел» бағдарламасы** экологиялық тәжірибені ескеріп, жастарды табиғатты қорғауға жұмылдырды.
- **«Birgemiz» ұлттық жобасы** әлеуметтік көмек, экология, мәдени-ағартушылық және білім беру салаларындағы волонтерлерді біріктірді.

- **«Волонтер жылы – 2020»** аясында Қазақстанда мыңдаған жастар әлеуметтік жобаларға тартылды. Бұл халықаралық тәжірибені ескерудің нақты нәтижесі болды.

- Халықаралық тәжірибенің Қазақстанға ықпалы бірнеше бағытта көрінеді:
- Волонтерлік қызметті заң жүзінде қолдау (2016 жылы «Волонтерлік қызмет туралы» заң қабылданды).
- Университеттер мен мектептерде еріктілік бағдарламаларын енгізу.
- Жастардың кәсіби тәжірибе жинақтауына еріктілік арқылы жағдай жасау.

Қазақстан жастарының халықаралық еріктілер қозғалыстарына қатысуы арқылы тәжірибе алмасу. Жалпы алғанда, халықаралық тәжірибе Қазақстандағы еріктілер қозғалысының сапалық дамуына ықпал етті. Әлемдік үлгілерді пайдалану арқылы елімізде еріктілік азаматтық қоғамның маңызды құрамдас бөлігіне айналып келеді. Еріктілік жастардың әлеуметтік жауапкершілігін арттырып, олардың өз елінің дамуына үлес қосуына жол ашады.

Қорытынды. Осылайша, зерттеу нәтижесінде еріктілер қозғалысының қоғамның әлеуметтік-экономикалық және мәдени дамуына едәуір ықпал ететін құнды қоғамдық құбылыс екендігі анықталды. Еріктілер қызметі тек қана халықтың әртүрлі қажетті топтарына көмек көрсетумен шектелмейді, сонымен бірге азаматтардың тұлғасында жауапкершілік сезім, инабаттылық, ынтымақтастық және отансүйгіштік сияқты ізгі қасиеттерді тәрбиелеуге және қалыптастыруға үлес қосады.

Қазақстанда еріктілер қозғалысы тәуелсіздік алған алғашқы жылдарынан бастап эволюциялық даму жолынан өтіп, қазіргі таңда нәтижелі мемлекеттік қолдау мен назардың арқасында кең көлемге ие болды. «Волонтерлік қызмет туралы» Заңның қабылдануы және 2020 жылдың «Еріктілер жылы» деп жариялануы бұл бағыттағы шешуші қадамдар болып табылады, бұл еріктілердің заңды мәртебесін бекітіп, олардың қоғамдағы беделін айтарлықтай арттырды.

Бүгінгі күні еріктілер қызметі білім беру, мәдениет, денсаулық сақтау, экология, әлеуметтік қамсыздандыру сияқты қоғам өмірінің өзекті салаларында тиімді жүзеге асырылып келеді. Бұл қызмет тек жастарға тәжірибе жинақтауға және кәсіби құзыреттілігін арттыруға мүмкіндік беріп қана қоймайды, сонымен қатар азаматтық қоғам институттарының нығаюына нақты үлес қосады деген үміттеміз. Осының барлығы негізінде, еріктілер қозғалысын әрі қарай дамыту – бұл жеке әлеуметтік серіктестіктерді қолдау мәселесі ғана емес, сонымен бірге Қазақстан қоғамының рухани-адамгершілік құндылықтарын нығайтатын, оның бірлігі мен болашақ табысты дамуына деген сенімін терендететін стратегиялық маңызы зор әлеуметтік институт екендігі анық.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының «Волонтерлік қызмет туралы» Заңы, 30.12.2016 ж №483-V

2. Нысанбаев Ә.Н., Азаматтық қоғам және құқықтық мемлекет, Алматы: Жеті жарғы, 2006, 114-б.
3. Садовничий В.А., Социальная активность молодежи, Москва: Просвещение, 2012, 92-б.
4. Семенова В.В., Гражданское общество и социальные практики, Москва: Наука, 2011, 75-б.).
5. Сапарғалиева Г., Қазақстандағы азаматтық қоғам институттарының дамуы, Алматы: Қазақ университеті, 2014, 56-б
6. Бекжанова Ә., *Әлеуметтік жұмыс негіздері*, Алматы: Қазақ университеті, 2019, 142-б.
7. Clary E.G., Snyder M. The Motivations of Volunteers: Theoretical and Practical Considerations // *Current Directions in Psychological Science*. – 1999. – Vol. 8(5). – P. 156-159.

ӘОЖ 331.08

ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДА ПЕРСОНАЛДЫ БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІН ЖЕТІЛДІРУ

Сейтқулова Д.Р., Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Қазіргі қоғамдағы жаһандану, цифрландыру және білім сапасына қойылатын жоғары талаптар білім беру ұйымдарында персоналды басқару жүйесін жетілдіруді қажет етеді. Педагог кадрлардың кәсіби біліктілігін арттыру, мотивациясын көтеру және тиімді басқару тетіктерін енгізу - білім беру сапасының басты кепілі. Сондықтан заманауи мектептер мен колледждерде персоналды басқару жүйесі стратегиялық маңызға ие болып отыр.

Персоналды басқару жүйесінің мәні мен маңызына келетін болсақ, персоналды басқару - ұйымның кадрлық әлеуетін қалыптастыру, дамыту және тиімді пайдалану процесі. Білім беру ұйымдарында бұл жүйе төмендегі бағыттарды қамтиды:

- кадрларды іріктеу және орналастыру - педагогтарды кәсіби стандарттарға сәйкес таңдау;
- кәсіби даму - мұғалімдердің біліктілігін арттыру, заманауи әдістемелерді меңгеру;
- мотивация және ынталандыру - еңбекақы жүйесін жетілдіру, марапаттау тетіктері;
- персоналды бағалау - кәсіби қызмет сапасын мониторинг арқылы бақылау;
- ұйымдық мәдениетті дамыту - қолайлы психологиялық климат қалыптастыру.

Білім беру ұйымдарының тиімді жұмысы көбінесе персоналды басқару әдістерінің жиынтығын сауатты пайдалануға байланысты. Қызметкерлер ұйымдағы басқарудың ең күрделі нысандарының бірі болып табылады, өйткені материалдық факторлардан айырмашылығы, қызметкерлер шешім қабылдауға және оларға қойылатын талаптарды сыни бағалауға мүмкіндік алады. Сонымен қатар субъективті қызығушылықтарға ие және реакциясы анықталмаған басқару әсеріне өте сезімтал [1].

Персоналды басқару - жұмыскерлерді тиімді пайдалану бойынша барлық ұйым басшылары мен кадр қызметінің атқаратын міндеті. Жоғары кәсіби деңгейде жүргізілетін персоналды басқару - білікті кадрларға деген қажеттілікті толығымен және уақытылы қамтамасыз етуге; жұмыскерлердің білімін, іскерлігін, дағдыларын тиімді пайдалануға; еңбек ақы төлеу жүйесін және мотивацияны жетілдіруге; персоналдың шығармашылық белсенділігін ынталандыруға; қолайлы әлеуметтік-психологиялық климатты құру мен оны сақтауға мүмкіндік береді [2].

Қазіргі қоғамның білім саласындағы өзекті мәселесі - әлеуметтік-экономикалық жағдайға бейім және өзі өмір сүріп жатқан қоғамды өзгертетін тұлға қалыптастыру. Қоғамда өмір сүруге бейім тұлға шығармашыл, интеллектісі жоғары, белсенді, әлеуметтік жауапкершілігі мол, ой-өрісі кең, терең білімді, кәсіби сауатты болуы тиіс.

Мысалы мектепке жаңа келген жас маман тәжірибелі мұғалімнің тәлімгерлігі арқылы бейімделеді, ал бұл - персоналды басқарудың бір бөлігі деп анық айта аламыз.

Бүгінгі таңда педагогикалық кадрлар сапасы білім беру жүйесінің тиімділігін анықтайтын негізгі факторлардың бірі болып табылады. Білім беру жүйесіндегі қазіргі жағдайлар мен проблемалар туралы айтар болсақ, Қазақстандағы білім беру ұйымдарында персоналды басқару жүйесі бірқатар қиындықтарға тап болып отыр:

1. Кадр тапшылығы және жас мамандардың тұрақтамауы салдарынан ауылдық мектептерде маман жетіспеушілігі байқалады;
2. Педагог мамандығының беделінің төмендеуі бойынша қоғамда мұғалім мәртебесін арттыру мәселесі әлі де өзекті болып тұр;
3. Мотивацияның жеткіліксіздігі мұғалімдердегі еңбекақының төмендігі, қосымша жүктеменің көптігімен сипатталады;
4. Цифрлық құзыреттіліктің жеткіліксіздігінің негізгі сипатына жаңа технологияларды меңгеру қиындықтарын жатқызуға болады;
5. Кәсіби даму жүйесінің формальділігіне келспе, бұл жерде оқытылатын курстардың сапасы әрқашан тиімді еместігі сөзге тиек болады.

Бұл проблемаларды шешу үшін персоналды басқарудың жаңа тәсілдері қажет екені белгілі, осы орайда қазіргі білім беру ұйымдарында персоналды басқаруды жетілдіру үшін төмендегідей бағыттарды ұсынуға болады:

1. *Стратегиялық кадрлық жоспарлау*. Әрбір білім беру ұйымы өзінің даму стратегиясына сәйкес кадрлық саясатты қалыптастыруы тиіс. Бұл - кадр тапшылығын алдын ала болжау, резерв құру, жас мамандарды тартуды реттеуге септігін тигізеді.